

Renewal & Reflection

פרשת וישלח תשפ"ו

la
GENESIS

PARASHAS VAYISHLACH

32 / 27 - 33 / 4

was dislocated as he wrestled with him. ²⁷ Then he said, "Let me go, for dawn has broken."

And he said, "I will not let you go unless you bless me."

²⁸ He said to him, "What is your name?"

He replied, "Jacob."

²⁹ He said, "No longer will it be said that your name is Jacob, but Israel, for you have striven with the Divine and with man and have overcome."

1b

GENESIS

PARASHAS VAYISHLACH

35 / 9-19

⁹ And God appeared to Jacob again when he came from Paddan-aram, and He blessed him.

¹⁰ Then God said to him, "Your name is Jacob. Your name shall not always be called Jacob, but Israel shall be your name." Thus He called his name Israel. ¹¹ And God said to him, "I am

3

Darash Mase - R' Feinstein (2A)

We find two places where Jacob learned of the changing of his name: once, in the above verse, from the angel who fought with him prior to his confrontation with his brother Eisav; and once by Hashem Himself. There is an interesting difference between the two. When the angel informed Jacob about the impending change, he supplied Jacob with a reason, as stated in the end of the verse (for you have striven. . .). Hashem, on the other hand, gave no reason for the change at all.

4

Golden Apples - R' Lopiansky

Why is the change of Avraham's name so complete that mentioning the old name is a transgression, while Yaakov's old name, although demoted to secondary status, remains usable?

7

פרשת וישלח

רסה

ובאבן עזרא כתב "לא יקרא עוד שמך יעקב לבדו כי גם ישראל", כלומר, שישאל זה תוספת ולא עקר את השם יעקב.

ובכלי יקר כתב כי כאן הקדים הקב"ה "ויאמר לו אלקים שמך יעקב לא יקרא" וכו' דהיינו שהקדים ששמו עדיין נשאר יעקב, משא"כ אצל אברהם שלא כתוב ששמו נשאר אברם ועל כרחך שנעקר לגמרי.

אבל צריך לבאר למה באמת אצל אברהם אבינו ע"ה נעקר שמו לגמרי וכאן זה רק תוספת.

ונראה לבאר, שאצל אברהם אבינו מקודם היה אב של בני ארם וא"כ נעשה אב המון גויים וא"כ מה שהיה נעקר לגמרי כי כבר אינו שייך עכשיו כי הוא כבר אב המון גויים, אבל אצל יעקב שהיה נקרא על שם העקב "שידו אוחזת בעקב עשו" שמתחילת יצירתו יעקב אבינו נאבק בעשו עוד בהיותו ברחם אמו אוחז בעקב וא"כ נלחם בשרו של עשו שעל שם כך נקרא ישראל, אין סיבה לעקור את שמו הקודם.

2

Arturall Chmash

Abram/Abraham and Jacob/Israel.

Although both Abraham and Jacob were given new names, there is a basic difference between them, for the Tal-

* mud states that anyone who refers to Abraham as Abram is in violation of a negative commandment (Berachos 13a), whereas both names continue to be used for Jacob. R' David Feinstein comments that this difference is implicit in the verses themselves. Our verse begins with the phrase *your name is Jacob*, a clear indication that this was to remain his name, in addition to the new name of Israel. In the case of Abraham, however, there is no such indication.

Or HaChaim explains the reason for the difference. Every name in the Torah represents the soul that God emplaced in that person. Consequently, the name "Jacob" represents his soul, while the name "Israel" represents an enhancement of that soul, which Jacob earned by growing and transcending the mission signified by his original name. Since both manifestations of spirituality were present in Jacob/Israel, he was known by both names. In the case of Abraham, however, the original soul of "Abram" continued to be signified in the new

name, since the old name was contained in the new one — Abraham. Thus, to use the name Abram would be to negate the existence of the enhanced soul implied by the new name

5 פרשת וישלח * מנחת מיכאל
ר' רבי קל

ברם מצינו בספרי שכל מקום שנאמר "והיה" היינו מיד, ובמקום שנאמר "יהיה" היינו לאחר זמן, לפיכך אצל אברהם שנאמר "והיה שמך אברהם" לימד כתוב שכך יקרא מיד אברהם, אבל אצל יעקב אבינו שנא' "ישראל יהיה מך" לימד שרק לאחר זמן ולעתיד יהיה שמו ישראל, אבל לא מעכשיו, ועל הביאה הגמרא ראייה לכך שאף הקב"ה חזר מיד וקראו יעקב, להורות עתה אפשר לקראו יעקב ורק לעתיד יקרא שמו ישראל.

6

וסופרים

וישלח

מפי ספרים

(ברכות יג.) שכל השמות שנותנים אבות

לילדיהם אינם אלא השמות העיקריים

אשר השי"ת קרא לנשמה בעודה בעולם

העליון^כ, ולפי זה באברהם אבינו ע"ה

שאביו לא היה בעל רוח הקודש לתת לו

שם נכון, נכון היה לעקור לגמרי שמו

הראשון, משא"כ יעקב אבינו ע"ה שאביו

כיוון בשמו לשורש נשמתו אשר זה היה

כינויה בעולמות העליונים, ניתן היה רק

* להוסיף לו שם אחר ולא שיעקור שמו

הראשון ממקומו.

ברם, בנצחוננו זה לא בטלה מהותו של
יעקב, אלא שבנוסף על מעמדו
כלוחם, נתוסף בו גם ענין הניצחון, ומאז
מעמדו התמידי של יעקב בכל הדורות הוא
'לוחם ומנצח', ולכן אף לאחר שנקרא

שמו ישראל - הגם ששם זה חשוב ועיקרי
יותר, שהרי הוא על שם הניצחון - מכל
מקום מעמדו הראשון לא נעקר ממקומו,
שהרי עדיין המלחמה נטושה, ולכן גם
שמו 'יעקב' לא נשתקע ממנו, אלא שני
השמות נכונים לו ומשמשים זה לצד זה.

בעולם מקובל שכאשר אדם עולה בדרגה הרי דרגתו הקודמת איננה רלוונטית עוד, אם היה נציג עיריה ואח"כ נעשה חבר כנסת ונעשה שר אין ענין במה שהיה בעבר, אבל ברוחניות כל דרגה ודרגה עדיין קיימת, וכשם שיעקב נאבק בתחילתו כך צריך להמשיך להאבק וגם אחר שנעשה שר וחשוב ("שרית") עדיין צריך את ה"יעקב" (כא במאור ועקבה - רש"י), ולכן שמו של יעקב נשאר גם אחר שנקרא ישראל כי המאבק והמלחמה עם עשו ושרו (יצה"ר שטן ומלאך המוות) היא בלתי פוסקת. [ומה שהקב"ה אמר כן אע"פ שהמלאך כבר אמר ליעקב, כתב הרמב"ן כי המלאך לא נשלח לכך ע"ש].

9 בן מלך על התורה 5 מ' צב"ט (3)

ויש להבין ענין זה, מדוע אכן שמו של
אברהם נשתנה שינוי מוחלט, ונעקר
ממנו שמו הראשון, עד שהקורא לו אברהם
עובר בעשה, ולעומתו שמו של יעקב
לא נשתנה אלא שם נוסף ניתן לו, ועדיין
משמש לו גם שמו הראשון.

והנראה בזה בהקדם מה שביארנו לעיל,
ששמו של האדם מבטא את
מהותו ותכלית יעודו, והנה, שמו הראשון
של אברהם 'אברם' מסמל את מהותו
הקדומה, מעמדו הראשון כבן אומות
העולם ('אב לארם'). אולם בשעה שנכרתה
ברית המילה עם אברהם, אמר לו ה' - אני
הנה בריתי אתך והיית לאב המון גויים

ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך
אברהם כי אב המון גויים נתתיך' (יז, ד-ה).

הרי ששינוי שמו מאברם לאברהם,
משמעותו היא הפיכתו למציאות
חדשה, מבן עם נכר - לבן ה'. וכשם
שמצינו שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי,
שבשעה שנסתפח לעם ה' שוב אין העבר
הנכרי מיוחס לו, ומעמדו הקודם בטל
ממנו כליל, כך גם אברהם - משנכנס
לברית עם ה' - נעקר ממנו שמו הראשון
(לגמרי, שמעתה אין מהותו הראשונה)
מיוחסת לו כלל.

ומעתה מבואר שכל הקורא לאברהם
'אברם' עובר בעשה, שקריאותו
בשמו הראשון, שאינו מציין את היותו
בחיר ה', מהווה פגיעה בכבודו ומעלתו
של אברהם. והרי זה כאומר לגר 'זכור
מעשיך הראשונים' שעובר באונאת הגר
(כבא מציצא נח:).

אולם יעקב, שמו הראשון שניתן לו
בתחילת דרכו, מציין את מלחמתו
התמידית עם עשיו - וידו אוזחת בעקב
עשיו ויקרא שמו יעקב' (כה, כו) 'הכי קרא
שמו יעקב ויעקבני זה פעמים' (כו, לו).
והנה, לאחר שנאבק עם שרו של עשיו
ונצחו, נתוסף לו שם 'ישראל' המציין את
נצחנו במלחמה זו, וכפי שפירש הכתוב:
'כי שרית עם אלוהים ועם אנשים ותוכל'.

190 DIMENSIONS IN CHUMASH
R' Bernstein

endorse and ratify the angel's words. However, upon closer inspection, we will discover that not only was Hashem not endorsing the angel's words, he was actually reversing them.

The key lies in the verb used in both blessings. The angel says "lo ye'amer—it shall not be said," while Hashem says "lo yikarei—it shall not be called." What is behind this shift in phraseology?

R' Yaakov Ettlinger explains that one typically calls someone who is at a distance, who will then come closer, at which point one is able to say whatever he wishes to say to him. "Calling" thus denotes distance, while "saying" denotes proximity. Within the context of referring to a future event, this means that "calling" refers to the distant future, while "saying" refers to the near future. In this distinction lies the difference between Eisav's angel's "blessing" and Hashem's blessing.³

The transition from Yaakov to Yisrael is certainly a positive one for Yaakov himself. However, as the third and final Patriarch of the Jewish People, it could be potentially disastrous. The Jewish People themselves comprise different levels, with the higher level attaining the status of "Yisrael," while the lower level assumes the status of "Yaakov." As long as this imperfect division applies, both groups need a patriarch whose merit they can invoke and whose patronage they can enjoy. This means that as long as there is a group among the Jewish People called "Yaakov," there needs to be a patriarch called "Yaakov."

Eisav's angel sought to capitalize on Yaakov's personal success and say, "Now that you have graduated to the status of 'Yisrael,' may you soon transition into that name, leaving your earlier name 'Yaakov' behind—as well all those among your descendants who will need it. From this point on, only those who qualify as 'Yisrael' can claim a connection with you." It is not for nothing that he is Eisav's angel! Hence, he uses the term "will not be said," i.e., may this change happen in the near future.

12 When Hashem later appeared to Yaakov to make the actual change, He undid any such notion. With His blessing, He informed Yaakov,

"As long as there are those among your descendants who also need you to be Yaakov, you shall retain that name." Indeed, for this reason Hashem's words regarding the change began by emphasizing, "Your name is Yaakov"—and will remain so as long as necessary! The full transition will take place in the more distant future, when all your descendants will have reached a level where they only need "Yisrael" as their patriarch. Hence, Hashem described the switch with the term "will not be called," denoting the distant future.

המלאכים הם השורש הרוחני של כל נמצא בבריאה, ולכן, כשנבראת בריאה חדשה בעולם נברא עימה במקביל גם מלאך חדש. החידוש שהמלאך נברא במקביל אליו, הוא המעורר את הצורך בשירה, בדרכו של חידוש שהשירה באה בעקבותיו. המלאך שר את השירה של החידוש, וכשהוא גומר לשיר את שירו נגמר תפקידו כי החידוש גם הוא כבר לא חידוש.

הזמן שבו נקב המלאך בזמן המיועד לו לומר שירה, היה עלות השחר, כמו שאמר שלחני כי עֲלָה השחר. עלות השחר היא זמן של התחדשות, של תחילת יום חדש, ומסביר רבי צדוק הכהן בספרו "שיחת מלאכי השרת" (פרק ב, לד), שכיון ששירה היא תגובה לחידוש, נקבע זמן שירתו של המלאך בהתחלפות הזמנים, כי אז הוא יכול לפי השגתו להרגיש חידוש שהתחדש בבריאה. ובאמת מקור החידוש כאן היה נצחוננו של יעקב, וחידוש זה הצריך תגובה של שירה, אלא שהשגתו של המלאך בחידושים המתחדשים בבריאה היא רק בזמני חידוש קבועים. ועתה רצוננו לבאר, מה היה החידוש המיוחד שבנצחנו של יעקב אבינו, חידוש שעורר תגובה של שירה בעולם.

14

ד. "ובכל מאודך" - כנגד יעקב

על הפסוק וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי פִּי עֲלֵה הַשָּׁחַר כְּתַב רִשִׁי: כי עֲלָה השחר - וצריך אני לומר שירה ביום. ובגמרא בחולין (צא ב) מבואר, שבאותו יום הגיע זמנו של מלאך זה לראשונה לומר שירה, וז"ל הגמרא:

בכל לבבך ובכל נפשך. ובכל מאדך, כנגד אברהם יצחק ויעקב. בכל לבבך, כנגד אברהם שאהב הקדוש ברוך הוא בכל לבבו והמשיך הלבבות לאמונתו. ובכל נפשך, כנגד יצחק שמסר נפשו על גבי המזבח. ובכל מאדך, כנגד יעקב שהפריש מעשר מכל ממונו, ואפילו מבניו.

תיבת 'מאוד' מכוונת כנגד הכוחות הנסתרים שיש באדם שהם במצב המוגדר 'בכח' ולא 'בפועל'. אפילו האדם עצמו לא מודע פעמים רבות לכוחות העצומים שיש בפנימיותו. אולם אם ישתדל ויתאמץ 'מאוד', ימצא את הכוחות הטמונים הללו ויוציא אותם מן הכח אל הפועל.

מידת 'מאוד' היא מדתו של יעקב. מצינו שיעקב גלגל את האבן מפי הבאר בקלות "במעביר פקק מעל פי חבית" (רש"י בראשית כט, י). אבן זו היתה כה כבדה, שלא ניתן היה לגלגל אותה מעל פי הבאר עד שיאספו כל הרועים, ועם כל זאת גלגל אותה יעקב לבדו בקלות. וכתב רש"י (שם) שהתורה באה ללמדנו בסיפור מעשה זה שכוחו של יעקב היה גדול. וכבר נודע בשער בת רבים מה שאמר הג"ר חיים שמואלביץ זצ"ל, שלא באו ללמדנו כאן על גבורתו הפיזית של יעקב, שיתכן שלא היתה מיוחדת יותר מאחרים, אלא על גבורת נפשו ואומץ רוחו, אשר מוכחה התרועה בכל ליבו, עד שמצא בתוכו את הכוחות לגלגל את האבן עם כל כובדה. והוכיח הגר"ח כן מלשון הפייט בתפילת גשם: "יְחַד לֵב וְגַל אֶבֶן מִפִּי בָּאָר מִיָּם", הרי שלא בכח ובגבורה בעלמא גלגל יעקב את האבן מעל פי הבאר, אלא ביחוד לב שעל ידו בא מיצוי הכוחות הפנימיים, עד שגלגל אבן מעל פי מים כגולל פקק מעל פי חבית.

זו מעלת "בכל מאדך" - להשתמש בכל מה שטמון בתוכך. כשאדם נקלע למלחמה קשה, למאבק אשר הוא זקוק לכוחות לא רגילים כדי לצמצם בו, והוא משתדל בכל כוחו, מתוך ריכוז ושימת לב, להתגבר, אז מתגלים כוחות אדירים שהיו טמונים בתוכו, כוחות שיתכן שאף הוא לא ידע על קיומם.

לאור דברינו מובנת היטב דרשת חז"ל (ב"ר ט, י) על הפסוק (בראשית א, לא) וַהֲנָה טוֹב מֵאֹד - "זה יצר הרע". כשפוגע באדם מנוול זה ולוחם כנגדו, המלחמה עצמה מוציאה

מהאדם כוחות שהיו טמונים עמוק עמוק בתוך פנימיותו, וה'מאוד' שבו יוצא לפועל. לכן נקרא יצר הרע "טוב מאד", כי הוא מוציא את כל הטוב מתוך האדם, את הטוב הגלוי ואת הטוב הפנימי והנסתר.

Golden Apples

THE GOOD OF EVIL

17

Chazal⁹ say that טוב מאד — very good — refers to the yetzer hara. Rav Moshe Shapiro once explained that מאד means "more than just what a person is born with." מאד refers to potential, and the yetzer hara is the instrument HaShem gave us to bring out our potential.

We see this clearly on a physical level. A person is born with a certain level of strength. When he lifts weights, he increases the strength in his muscles. The opposition is the force that builds his strength; if his muscles are never challenged, they remain weak and undeveloped, with their potential locked inside. Opposition brings out the מאד in the person.

הטוב

שמן פרשת וישלח

וַיִּהְיֶה

והדבר הוא לפלא, דלהלן (להי:) בשעה שהקב"ה קרא לו שם כתוב לא יקרא עוד שמך יעקב כי אם ישראל יהי שמך, ושמה נשמט לגמרי הענין של כי שרית עם אלקים, ולמה. ונראה, דבמה שנתן השרו של עשו טעם על חילוף השם אינו למעליותא, אלא להיפך דרצה להקטין ולהפחית, באמרו הן אמת שכעת נצחת ושרית עם אלקים, אבל המלחמה עם כוחו של עשו לא נגמר, ועוד יהי הודמנות שלא תנצח, וזהו שהוסיף טעם השם, דעיי' נקטן, וזהו טובתו של רשעים, ובכלל כל היכא דמוסיף טעם והסבר זה מגביל ומקטין הדבר, דכטלה הטעם בטלה האהבה, ולכן החליף הקב"ה שמו בלי טעם כלל.

58 13

אשלי דעת

R' Lapiansky

ב. זמן שירתו של המלאך, עם נצחנו של יעקב

על הפסוק וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי פִּי עֲלֵה הַשָּׁחַר כְּתַב רִשִׁי: כי עֲלָה השחר - וצריך אני לומר שירה ביום. ובגמרא בחולין (צא ב) מבואר, שבאותו יום הגיע זמנו של מלאך זה לראשונה לומר שירה, וז"ל הגמרא:

ויאמר שלחני כי עֲלָה השחר. אמר לו, גנב אתה או קוביוסטוס אתה, שמתירא מן השחר? אמר לו, מלאך אני, ומיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו.

כלל גדול הוא ש"דברים גדולים אינם במקרה", ואם כן בהכרח יש קשר בין והתגברותו של יעקב על המלאך - מלאכו של עשו - לכך שבדיוק באותו זמן הגיע זמנו לראשונה לשיר שירה, ועלינו לבאר דבר זה.

נצחנו של יעקב לא היה נצחון מוחלט

פי שרית עם אֱלֹהִים וְעַם אֲנָשִׁים וְתוֹכַל. "ותוכל" אינה לשון של נצחון מוחלט. יכולת היא אפשרות להכיל את המאבק ולהמשיך הלאה, אבל לא לשון של הכרעה מוחלטת. ואכן כך היו פני הדברים, למרות שיעקב יכל לו למלאך מכל מקום המלאך מצידו פגע ברגלו, כמו שכתוב וַיֵּאָרָא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיַּעַז בְּכַף יָרְכּוֹ וַתַּקַּע בָּהּ יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּהִקְבָּקוֹ עֵמוֹ. עם כל זאת, גם נצחון זה היה חשוב דיו כדי לקבוע את שמו של יעקב - ישראל, ואדרבה השם ישראל נקבע דוקא על סוג זה של נצחון לא מושלם, כי שרית - ותוכל, וצריך לבאר את עומק הענין.

שירה היא תגובה להתחדשות

נקדים לבאר את ענין השירה, ומתוך כך נגיע לביאור עומק פרשת שינוי שמו של יעקב לישראל.

אמרו חז"ל בגמרא בסנהדרין (צב, ב):

תניא, רבי אליעזר אומר, מתים שהחיה יחזקאל, עמדו על רגליהם ואמרו שירה, ומת.

14

ובתב המהר"ל בחידושי אגדות (שם):

ולפיכך עמדו על רגליהם לפי שעה ואמרו שירה, כי אין ספק בו כי המתים שיחיו לעתיד יאמרו שירה גם כן. ולפיכך אמרו שירה ומתו, כמו המלאכים שהש"י בורא לפי שעה ואומרים שירה ושבים אל מקומם. כך היתה התחיה הזאת, כי כל חידוש הוא שירה אל הש"י, ויש להבין את זה.

בלומה כל חידוש מביא בעקבותיו שירה. החידוש הגדול ביותר בטבע העולם יהיה תחיית המתים, אשר אין ספק כי תאמר בעקבותיו שירה גדולה, אבל גם כל חידוש באשר הוא מביא בעקבותיו שירה.

ביאור הדברים: הדיבור הוא יסודו של העולם והאדם. העולם נברא בעשרה מאמרות ובלשון הקודש, וכח הדיבור הוא מהותו של האדם. לכן כל מצב בבריאה ניתן לתיאור במילים. ניתן אף להלל ולשבח, לפאר ולרומם, בכח הדיבור. אבל כשמתרחש בעולם דבר חידוש יוצא דופן, כח הדיבור נתקע מן הפה, ואין המילים הרגילות יכולות לבטא את עוצמת החידוש והפלא, ואז הכח היחיד שבו אפשר להביע את מחשבות הלב, הוא כח השירה, שהיא צורת דיבור נעלית ומרוממת, המורכבת ממילים גבוהות ונישאות.

The same is true on the spiritual level. The world has *tov*, which is apparent, recognizable good. It also has *ma'ad*, potential that we do not see at first glance. Our encounters with evil spur us to develop our potential on every level, for without it, we would prefer to stay comfortably inert. In fact, Chazal say the *yetzer hara* comes into a person before he is born, because without it, the baby would not summon the drive to escape from his mother's womb. Evil taken alone is evil, but when it is used for good, it makes the good stronger.

Evil is like a boulder blocking a person's path. If he wants to get to his destination, he must summon his strength and push it aside, and each time he does so, he becomes stronger. Likewise, anyone who wishes to develop himself must constantly push aside the distracting and oppositional "boulders" that block his path. Doing so

effects a transformation; the evil makes him stronger, and thus, in the big picture, the evil becomes part of the good.

Yaakov's *avodah* was to take Avraham's point of goodness and to incorporate the evil in order to bring out the greatest potential of the good. Had there been no struggle, Yaakov could not have fulfilled his potential.

We can now understand the progression marked by the names and renaming of the *avos*. Avraham's first name was uprooted and doesn't exist anymore. We don't know what happened to him before *Lech Lecha*; his early existence was discarded and unredeemable, and therefore, the name used during that epoch in his life had to be discarded. Yitzchak's name didn't need to change, because he exemplified the perfection of Avraham from the very beginning of his life. Yitzchak was totally good. However, the world could not be sustained on either Avraham's or Yitzchak's names.

Yaakov found the critical element for the perpetuation of the world. Had Yaakov been unable to incorporate the opposition into the good, the world would have fallen apart. His new name became dominant, but it incorporated his old name as an adjunct. Nothing was discarded. Every obstacle he had overcome became itself a part of his *tov*.

MY SOLE DESIRE 3 . R' kluger

22

Yes, we go through hardship. We are required to overcome our external desires, to impose our *neshamah's* desire over our physical tendencies, to negate our will in the face of Hashem's. Our personal desire is pushed aside to make room for our true, inner desire to be close to Hashem and do His will. We must sacrifice something of ourselves, which is unquestionably difficult — but only by doing so do we uncover our powerful bond with Hakadosh Baruch Hu, a connection so staunch that it exceeds all considerations of comfort and convenience.

Hakadosh Baruch Hu replies to Dovid Hamelech, "If you need life, you need suffering." The path of a good and blessed life passes through stations of suffering and tribulations, because that is the only way to merit true and ultimate goodness. Through these difficulties, we discover our deep-seated connection to Hashem, which is dearer to us than all of the pleasures of this world, and for which it is worthwhile to undergo all of these challenges. We reach the true and everlasting joy of experiencing Hashem's loving presence and our deep closeness to Him — "the fullness of joys in Your presence; the delights that are in Your right hand for eternity."

הנצחון של יעקב - נצחון של התמודדות ומלחמה

כיון שמידת יעקב היא מידת 'מאור', לכן נצחנו על המלאך של עשו הוא דוקא, נצחון לא מוחלט. אלא נצחון שמוחזר עדיין מקום להתמודדות, למאבק ולמלחמה. כי ההתמודדות היא המוציאה מיעקב את מיצוי כוחותיו הפנימיים הטמונים והנסתרים. כל מאמץ ומאמץ מוציא מיעקב עוד "בכל מאדך". הצלחתו של יעקב היא לא בחיי שלווה אלא בחיי נסיונות. וכדברי חז"ל שהביא רש"י על הפסוק וישב יעקב (בראשית לו, א):

ביקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלוה. אומר הקדוש ברוך הוא, לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה.

חיי יעקב - התחדשות שאינה פוסקת

כל חידוש הוא חידוש רק ברגע התהוותו. מיד אחר כך הוא כבר לא חידוש. יעקב אבינו הוא כולו בריאה של חידוש. כל חייו בנויים מרגעי התמודדות ונצחון, ושוב התמודדות ושוב נצחון, כשבכל התמודדות מתגלים עוד ועוד כוחות חדשים ועצומים. כשהתברר לשרו של עשו "כי לא יכול לו", כי אדרבה המאבקים שלו עם יעקב הם עצמם הנצחונות שלו, והוא מחדש ומגלה מתוכם ועל דם בכל יום ובכל רגע יכולות וכוחות טמונים, מיד הוזק המלאך לומר שירה על החידוש הבלתי פוסק הזה.

המלאך של עשו לא מת אחר שאמר שירה, כיון שתפקידו לא נגמרה הוא השטן, הוא יצר הרע, הוא מלאך המות. הוא המלאך המעמיד את יעקב בנסיונות בכל עת, ועליו לומר שירה אחר כל חידוש וחידוש שמחדש יעקב מתוך ההתמודדות מולו.

20 "ישראל" - שם שמתחדש ומתהדר בכל רגע

לאור דברינו מובנים היטב דברי הגר"א, בבאיור ההבדל בין שמו של אברהם אבינו שנקבע באברהם, לבין שינוי השם של יעקב לישראל שלא נקבע עד לעתיד לבוא.

אצל אברהם נקבע השינוי בלשון "והיה". היה היא לשון עבר, ועם וי"ו ההיפוך היא מלמדת שמקרה מסוים שאירע נשאר להיות כך בקביעות. אברהם אבינו הגיע למדרגה גבוהה שראוי לה השם "אברהם", ונקבע במדרגה זו לעולם. אבל שינוי שמו של יעקב נאמר בלשון "יהיה", שהיא לשון עתיד, כי המציאות של יעקב היא דבר המתהווה בכל רגע ורגע ומתחדש ללא הרף. עד לעתיד לבוא שאז תקבע מדרגתו הקבועה על מקומה. החיים יומנו לו התמודדות, מלחמות ומאבקים בלתי פוסקים, ועם כל מאבק ומלחמה הוא יחדש, יגלה ויוציא מן הכח אל הפועל עוד כוחות פנימיים, ושוב יתמודד ושוב יתאמץ ושוב יחדש.

השם "ישראל" הוא אמנם שם עיקרי, אבל השם "יעקב" גם הוא עדיין קיים. בדברי הזוהר שצוינו באמרי נועם מבואר, ששם יעקב שייך לזמני קושי והתמודדות, ושם ישראל לזמני מעלה ונצחון. יעקב אבינו שמידתו היא 'מאור' אינו יושב בשלוה בעולם הזה. מציאותו מורכבת מזמני מאבק שבהם הוא נקרא "יעקב", שמתוכם ועל דם מגיעה התגלות של כוחות גדולים המכונים "ישראל" (כמבואר בזהר הני"ל), וחזר חלילה, שוב יעקב ושוב ישראל. רק לעתיד לבוא יקרא יעקב "ישראל" בקביעות גמורה.

21 יעקב הוריש לנו את הכח להתרומם מוקשיים ולא להתייאש

כל אחד מהאבות הנחיל לנו את מידתו, אבל יעקב הנחיל לנו את הירושה הטובה ביותר, ולכן אנחנו נקראים עם ישראל על שמו. ממנו קיבלנו את היכולת לגלות באמצעות ההתמודדות והקשיים, את הכוחות העצומים הטמונים בתוכנו. הקשיים שנראים לנו כ'מחסומים' המונעים מאיתנו להתקדם, הם עצמם מהווים עבורנו מקור התחדשות ושירה. העולם כולו הוא ישן. היכן נמצאת ההתחדשות? דוקא במקומות המביאים אותנו כמעט לידי יאוש. אם נלחם ונתאמץ, נוציא מן הכח אל הפועל. דוקא ממקומות אלו, כוחות אדירים. אם ניחד לבנו להאבק בכל לב ובכל נפש, ובעיקר 'בכל מאדך', נצליח דוקא מתוך המאמץ וההתמודדות לגלול אבנים גדולות מעל פי הבאר, כדי לדלות מתוכה מעיינות של התחדשות. המאבק שלנו בעצמו יגרום למלאכים לומר שירה, עד שנעמוד בעתיד בקביעות במצב המושלם - "ישראל אֶשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאֵר" (ישעיה מט, ג).

own and prevailed for the sake of Hashem's honor. They paved the way for us, and we follow in their footsteps, serving Hashem with self-sacrifice during times of difficulty. But when it comes to the "small" personal *nisyonos*, when we feel insulted or ashamed deep down, or when struggling with a subtle difficulty in a sensitive area — here we stand alone. Every person has a different sore spot and every individual is the first to face this particular challenge. Hakadosh Baruch designed this particular *nisayon* especially for us. This is our unique role in revealing *kevod Shamayim* in the world.

It is brought down in the name of tzaddikim that the Moshiach will tell every Jew what he went through every day of his life. Some challenges are overt and obvious; any onlooker can recount them. Everyone can appreciate the magnitude of such a challenge. But there are other *nisyonos* that we experience deep down where nobody can discern them. These challenges are heavy and oppressive, but nobody knows about them; even we ourselves are often unable to appreciate the dimensions of the difficulty we are facing. Moshiach, however, will reveal to every Jew the hidden story of his life, everything he struggled with in his regular, everyday routine without anyone knowing, how he served Hashem wholeheartedly even out of public view. Moshiach will reveal the greatness of each small victory in these personal battles. This is the special *nachas* that Hashem derives from every single Jew.

When we understand this, we will relate differently to our challenges. We will not feel petty, nor will we be ashamed. On the contrary, we will tell Hakadosh Baruch exactly what is hard for us, and with Hashem's help, we will overcome the difficulties, exercise restraint, and accept all of our *nisyonos* with love.

26 וע"כ נקרא יעקב בב' השמות יעקב וישראל, ששניהם אמת ושייכים לעבודת ה'. ההתחלה היא מבחי' יעקב ביגיעה לשבר רצונו ותאותיו, ויחד עם זה בחי' ישראל בבהירות האמונה ודעות נכונות השייכים לראש. משא"כ באברהם כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה, כי אברהם הוא מדת החסד, וא"ל הקב"ה ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיך, היינו שמדת החסד היתה נחשבת למדה פרטית, וא"ל הקב"ה כי אב המון גוים נתתיך, שמדת החסד תהיה הראש לכל המדות, וע"ד דאיתא בזוה"ק (ע"י) זח"א • מו. ובהשמשות רנו: כי חסד הוי יומא דאזיל בכולהו יומין, וכן אחז"ל (פסחים קיז:) והיה ברכה שבך חותמין מגן אברהם, היינו שמדת החסד כוללת לכל המדות, ובכחה לזכך את כל המדות, וע"כ כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה, שהוא כממעט הדמות של מדת החסד בדרגת מדה פרטית בלבד.

וב' ענינים אלו הם ב' היסודות של יהודי, ענין הקדושה הנכלל בבחי' יעקב, וענין אמונה הנכלל בבחי' ישראל, ששורש ענין אמונה הוא בראש. וכן התיקון הגמור תלוי בתיקון ב' ענינים אלו, שזה ענין משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, שב' המשיחים ימשיכו את התיקון בב' יסודות אלו, משיח בן יוסף יתקן ענין הקדושה מדתו של יוסף, ומשיח בן דוד

וי"ל עוד ענין ב' השמות יעקב וישראל, שהם כנגד ב' עניני המלחמות שמצינו ביעקב שניהל. כנגד לבן ועשו, שהם ע"ד העבודה ב' הענינים העיקריים שבהם התגברות היצו"ר. יש ענין יצו"ר השייך ללבן ויש ענין יצו"ר השייך לעשו. קליפת לבן הוא ענין הפגם במח, באמונה ובדעות והשקפות, וכמ"ד הכנות בנותי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר אתה רואה לי הוא, שהוא קליפת הכפירה של כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה. וזהו מד"א ולבן בקש לעקור את הכל, שבקש לטמא את המח מדור הנשמה חלק א' ממעל ע"י כפירה ודעות והשקפות פסולות, וע"כ נקרא שבקש לעקור את הכל. ואילו בחי' היצו"ר של עשו ענינו במעשה, וכמו שאחז"ל (ב"ב טז:) שבה על נערה המאורסה והרג את הנפש, שהם עניני רתיחת הדם השייכים למדור התאוות, שעיקר התגברות קליפת עשו היא באברים מדור התאוות השייך לנפש הבהמי ע"י מעשים רעים ורתיחת הדם לאיסור. וב' השמות של יעקב הם כנגד ב' עניני יצו"ר אלו, השם יעקב הוא כמ"ד וידו אוחזת בעקב עשו, רומז על מדור

התאוות ששם הוא קליפת עשו, וע"כ נקרא יעקב כנגד זה שהשתלט על מדור התאוות עקב עשו. והשם ישראל כנגד קליפת לבן שמטרתה לטמא את המח שבראש בדעות פסולות, וכמרומז בשם ישראל שהוא אותיות ל"י רא"ש, להחזיר אלקותו ית' במדות המח שבראש, בבהירות האמונה ובדעות והשקפות נכונות. וענין ב' השמות יעקב וישראל שהם כנגד ב' עניני היצו"ר ישנו ג"כ בתורה שהיא מדתו של יעקב, וכמחז"ל תורה מגני ומצלי (סוטה כא.), ובראתי יצו"ר בראתי לו תורה תבלין (קידושין ל:), שהתורה היא תבלין הן ליצו"ר של עשו, שהתורה מכניעה את כח החומר שבאדם, וכדא' בתורת אבות על משאחז"ל תורה מתשת כוחו של אדם, היינו עניני כחי וראשית אוני, שהתורה מתשת הכוחות הטמאים שיש באדם, והן ליצו"ר של לבן התורה היא תבלין, שהתורה מאירה את מחו של יהודי באור אלקות. והיינו שיש בתורה הן בחי' יעקב לקדש מדור התאוות, והן בחי' ישראל לי ראש להאיר המח באורו ית'.

25 והנה עיקר העבודה של יהודי הוא בענין האמונה, שע"ז שיש ליהודי בזהירות האמונה הריהו ממילא ניצול גם מעניני תאוות, כי כאשר האמונה בהירה אצל יהודי שהבורא יתברך שמו יודע כל מעשי בני אדם וכל מחשבותם כחשיכה כאורה, אז גם חלק גופו מדור התאוות מתעלה ע"י, שכאשר מאיר בראשו אור אלקותו ית' נמאסים בעיניו כל תאוות עוה"ז, וכנו' לעיל מאמר מרן אדמו"ר בב"א ז"ע, במית לי נהורא ותחפי לכון בהתא, שבשעה שמאיר הקב"ה ליהודי באורו ית' אז רואה כמה חשוכים הם כל עניני תאוות עוה"ז, וע"כ עיקר העבודה של יהודי היא באמונה להשליט לקוב"ה על מחו, שאז כל גופו משתנה לסוג אחר שניהל משועבד להשי"ת. אכן התחלת העבודת היא מבחי' יעקב, ביגיעה עצומה לשבר התאוות, ע"ז שעושה בתמידות ההיפך מן העולה ברצונו, וכמאמר מרן הס"ק מסלונים ז"ע שרע אי אפשר לעקור בשכליות, רק כאשר משרת תמיד את רצונו שע"ז עוקר מקרבו את חלק הרע, ואח"כ מגיע לבחי' ישראל, לי ראש, שהוא ענין אמונה והארת המח באור אלקות.

יתקן ענין אמונה השייך למדת מלכות מדתו של דוד, וע"ז יביאו את הגאולה, והנה עיקר התגברות היצה"ר בעקבתא דמשיחא הוא בעניני תאוות המדה השייכת למשיח בן יוסף, כי ענין אמונה מושרש אצל יהודי מצור מחצבתו ומוטבע בדמו, ומשא"כ עניני תאוות, שע"כ בזה הוא עיקר התגברות היצה"ר בעקבתא דמשיחא כמ"ד וידו אוזות בעקב עשו. וזהו פ"י מה שאמר הקב"ה אל הנחש הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב. הוא ישופך ראש, בעניני ראש הוא האמונה שבזה האדם חזק יותר מן הנחש, כיון שהאמונה מוטבעת בדמו. ואתה תשופנו עקב, בעניני עקב היינו תאוות שבזה עיקר כח התגברות היצה"ר. ובכדי לתקן מדה זו יהיה צריך משיח בן יוסף ליהרג, מחמת גדול התגברות הקליפה במדה זו. אך בפועל תהיה הגאולה העתידה ע"י משיח

בן דוד, בכח האמונה המושרשת אצל יהודי מטבעו, כמאחז"ל בזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים ובזכות האמונה עתידים להגאל.

R' Eisenberger 28 מסילות בלבב

ע"ד אשר "וירא כי לא יכול לו", דגברה ידו של יעקב לאחוז בעקב עשו, שלא ידרוס עליו להשפילו תחתיו ולהורידו אל עומק הטומאה. וכאמור תוקף כוחו היה כמה שזיכך את המחשבה שבראש בביתו של לבן. הוא שהורה המלאך ואמר: לא יעקב יאמר עוד שמך אין זה בכח של השם יעקב בלבד, עם כח זה, להחזיק בעוז בעקב עשו שלא להידרס תחתיו, אפשר

להתגבר קצת על רצונות ומשיכות, אבל לא לנצח את הכלי ראשון הרוחת, השר של עשו בתוקפו ובגבורתו, כי אם ישראל עם הכח מבחינת השם ישראל. כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל, ומפרש רש"י: "אנשים, עשו ולבן", היינו דבכיתו של לבן נתחשל בכח השם "ישראל" - לי ראש', ובהירות השכל שהשיג באמצעות המלחמה עם לבן, היא שעמדה לו במאבק הזה עם עשו והשר שלו, עד שהצליח להכניעו ולמגורו כליל, כי שרית עם אלהים ועם אנשים - ותוכל'.

29 השם יעקב לא נעקר ממקומו

בכ"ז זאת אהרירה קרא לשם יעקב, דחס לנו מלולול כלל במדה זו, חובה היא על האדם לחגור כלי קרב כל עוד נשמתו באפו להיות ידו אוזות בעקב עשו, כי המלחמה נגדו היא מלחמה תמיידית, ואף לאחר שנתעלה ונזדכך בהירות השכל אל אימין בעצמו, רק "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע" (ברכות ה. א.).

א"ל שיחד עם זה "ישראל" יהיה שמך, דאחר שגבר אדם על המשיכה של התאוה ונצח את יצרו, כשהוא אוזת בעקבו ועוצר בעדו מלהכותו מכת מות כרצונו הרע, יש לו להתעלות מזה גם לדרגת ישראל, שכן יצר הרע לא ירפה ממנו על ידי שהרגיז עליו את היצר טוב, אלא יחזור ויבא עליו בכוחות גדולים יותר, כענין (סוכה נב. א.): "כל הגדול מחבירו יצרו גדול

הימנו", על כן הוסיפו חז"ל (ברכות שם) לאמור: "אם נצחו מוטב, ואם לאו" כלומר שעדיין יצרו מתגבר עליו ומבקש להפילו ולהורידו לבאר שחת, זאת העצה: "יעסוק בתורה... יקרא קריאת שמע... יזכור לו יום המיתה", שכל אלו הם מדברים שבשכל ומחשבת האדם, שבשכיל לנצח את היצר ולהכניעו באופן כללי צריך להגביר את השכל, על כן "למוד תורה" ליישר את שכלו, "יקרא קריאת שמע" להשיג בהירות האמונה, "יזכור לו יום המיתה" להכיר באפסיות העולם הזה שכולו הבל, ורק בכך יוכל לנצח את יצרו.

ד

זכינו ללמוד יסוד גדול בדרך מלחמת היצר שכבש לנו יעקב אבינו. ברם דא עקא שבכחינה מסויימת אפשר לומר שעל דורנו נאמר (לכ. כו): "ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו", כמפורש במדרש (ב"ר ע"ג) שפגע בדורות שעתידיים לעמוד ממנו, יוצאי ירך יעקב.

31

נסיונות הדור

ולפ"י דרכינו שהנצחון של יעקב על עשו היה על ידי זיכון שכלו ודעתו באופן שאין לעשו ופיתוייו שום השפעה עליו, ידיעת ההפכים אחת שכל חסרון בנקודה זו של זיכון השכל, יש בה כדי להחל נגיעה ופגיעה חמורה מצדו של עשו. אם כן אפוא הצליעה שגרם ליעקב בנגיעה בכף ירכו, מסמל את הטלטלה וחוסר היציבות שאופפת את בני הדור הזה, בגלל העדר בהירות הדעת והחשיבה השכלית.

שבזה אחד ממדוי הדור הגדולים ביותר, וכתוצאה מכך לדאבונינו רבו הנופלים ונכשלים במלחמה הגדולה והקשה של יצר הרע שהוא שרו של עשו.

מצד אחד עדים אנחנו לריכוז עצום של

לימוד התורה בדורנו, גם אם באיכות אין בנמצא הגאונים הגדולים שהיו בדורות הקודמים, הרי בכמות נתרבו הלומדים ושיעורי התורה באופן שלא היה כדוגמתו מעולם, ניתן לומר שאין היום בנמצא העם הארצות שהיתה תופעה נפוצה בדורות שלפנינו. ואם כן איך יתכן שמצד שני צריך לדבר ולעזור על דברים שהדעת נותנת שאפילו תינוקות של בית רבן יברחו מזה כמפני אש, והנסיגות והמכשולות של זמנינו הם בדברים פשוטים וקטנים יחסית?

והקושיא גדולה ביותר, דהלא הכטחה בידינו 'משכחו לבית המדרש' אם אכן הוא נימוח ואם ברזל הוא מתפוצץ, הכיצד אפוא על אף שמרבים לקבוע עתים בבית המדרש, ולעסוק בתורה, עדיין 'האבן' ו'ברזל' במלוא עוזו וחודו לחבל ולהשחית ולהפיל חללים, ה' ישמרנו.

שהוא מציין כי "מתנה גדולה ורבה המאמר הזה".

חכמתא לחכימין

ביסוד המאמר עומדים דבריו של רבי יוחנן (ברכות נה. א.): "אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה שנאמר (דניאל ב. כא): "יהב חכמתא לחכימין", ופליאה דעת להבין זאת הכיצד יעלה ביד האדם להיות חכם מעיקרו על מנת לזכות לחכמה הנתונה משמים, והחכמה הראשונה מאין תימצא?

א"ל שבבריאת האדם נאמר (בראשית א

כו): "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", ומפרש רש"י: "כדמותנו להבין ולהשכיל".

ובכך הוא מותר האדם מן הבהמה, שניתן בו דיעה לחשוב ולהתבונן בכל דבר שבא לעשות. והנרצה מאתו שכל מעשיו והנהגותיו יהיו על פי שכלו ודעתו, לא כבהמה שהולכת אחר רצונה ומאוייה בלבד. לכן הביטוי בחז"ל לאדם ביחס אל בהמה הוא בכינוי "בן דעת" (ראה ב"ק נד. ב), שבשונה מבהמה כל מעשיו הם: 'בן' רצ"ל תולדה ותוצאה, של 'דעת'.

מ"ל כי האלקים עשה את האדם ישר,

באופן שמצד מעלתו מטבע יצירתו יש בידו להניח עצמו להיות מונחה ומונהג מן השכל. כי עצם הדבר שנוצר עם דעת עדיין לא נותן לו שום מעלה ויתרון על הבהמה, אדרבה אם גם אחר

שמבין בשכלו מה שנכון לעשות, הוא מפקיר את עצמו לנטיית רצונותיו, והוא חכם רק עד שמתעורר בו איזה רצון המושכו, ואז אין הוא מסוגל להתנהג על פי דעתו, בהיות רצונותיו ומאוייו גוברים עליו ומטים אותו לעשות היפך השכל, נמצא שבדומה לבהמה אף הוא מעשיו הם תולדת הרצון ואיננו 'בן דעת' כלל, ואדרבה בהמה טובה היינו שהיא אין בה חכמה כלל, והוא לעומתה גרוע ביותר במה שעם החכמה שבראשו מקלקל דרכיו להיות עושה מעשה בהמה. על כך כותרת המאמר "והיית לאיש", שעליך להיות איש בהכרת השכל, ולא כבהמה שנמשכת אחר הרצונות.

והנה כח השכל הזה שנטוע באדם, הוא עוד לפני שקונה חכמת התורה והאמונה, שכן זה הכח שמושרש באדם מטבעו להיות קבוע וחזק בהכרת השכל, ועד כדי היותו בכל מעשיו כרוך אחר ההבנה השכלית, ושום דבר שבעולם לא יטה ולא יזיז אותו ממה שנקבע בדעתו לנכון. ומי שנשאר בו חכמה בסיסית זו

על מתכונתה, הוא כלי מוכן לקבל החכמה האלוקית, שאז הקב"ה משפיע ונותן בו חכמה, "יהב חכמתא לחכימין". כי הוא יתברך חונן לאדם דעת בטבע להבין ולהשכיל על דבר... ואחרי שהוא יתברך רואה כי האדם משכיל במה שיוכל להשכיל, ויודע אותו כפי מה שיוכל לדעתו בשכלו, אז הוא יתברך מקרב אותו ומלמדו חכמה מה שהוא למעלה משכל האדם" (חכמה ומוסר).

על כן בכוונה תחלה לא ניתנה תורה מיד עם בריאת העולם, כדי להקדים לה 'דרך ארץ', שהיא הכרת השכל והתקשרות המעשים בהכרה זו. ובאמת אמרו (תגינה יד א ברש"י ד"ה קודם): "ראויה היתה תורה להינתן לסוף אלף דור, וכשראה שאין העולם מתקיים בלא תורה עמד וטרדן, ונתנה לסוף עשרים וששה דורות", "והיינו שהיה ראוי, כהכנה למתן תורה, שתהא הקדמת תגבורת השכל של אלף דור זה אחר זה, שכל אחד יבנה על מה שחידש קודמו. אך ראה הקב"ה שבמקום להגיע בשכלם אל האמת, אדרבה ישחיתו דרכם ויקלקלו לגמרי, ולא תהיה עוד אפשרות לתורה להינתן, על כן מיעטם עד כ"ו דורות" וכו' (מכתב מאליהו).

על פי ההבנה החדשה הזאת במונח 'דרך ארץ' דהיינו עבודת השכל, יוצא לנו פשט חדש ונפלא במה שאמרו (אבות ג יז): "אם אין תורה אין דרך ארץ, אם אין דרך ארץ אין תורה", "כי אינם מדברים כלל בענין פרנסה גשמית, אלא רק שצריך להגביר השכל להגיע אל האמת, יחד עם התורה שהיא תורת אמת, ואם שניהם לא יבואו יחד גם האחד לא יתקיים" (שם).

34 בח התורה עם זיכרון השכל

מבוא תשובה לשאלתינו. כדי לזכות לכתרה של תורה באופן שיהא בכוחה להמס ולפרצץ את היצר, צריך

שתקדים לה אותה 'דרך ארץ' של עבודת הגברת השכל, ואז יהא לשכל התורה-השפעה על האדם, לתת לו ההשקפה והמבט האמיתי על ה'אבן' וה'ברזל' של היצר, וממילא הוא נימוח ומתפוצץ. מה שאין כן אם אינו מחונן ומורגל להיות 'בן מלך', התורה אמנם מסייעתו ללחום ביצרו 'מלחמת עשו', אבל אין בלימודו הכח למחותו ולפוצץ אותו, שזה רק עם הגברת השכל בבחינת 'מלחמת לבן'. ואם אין לו 'שכל האנושי', על מה יחול בו שכל התורה' שהיא התבלין נגד יצר הרע, הלא 'אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה". י

כך מסכם את הדברים הגדא"א דסלג וצ"ל בלשונו הצח והבהיר: "הנה מדנו ממאמר זה שתורה בלי הרגל השכל, ומבטל רצונו מכח שכלו, קשה לה

שתעמוד נגד היצר. וכמו כן למדנו, שרק אברהם אבינו ע"ה, האדם הגדול בענקים, הוא שהצליח לבוא אל האמת בהגברת שכלו מעצמו, אבל עתה שניתנה תורה אין עצה אלא להתחיל בתורה, וכאמרם ז"ל: 'בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין'... ואין מי שיכול למצוא עצות יותר טובות מאשר הבורא ב"ה בעצמו". וכאמר שמעלת התורה להיות 'תבלין' נגד היצר הרע היינו שיכיר האדם בטעמו ומהותו הנכון שאין בו כלום, ולזה צריך שלפחות ישתדל לנצל את חכמת התורה בשביל להגיע לידי כך, לעורר שכלו ודעתו

דאבון לב כל מבקשי ה', בזמנינו כל מציאות העולם היא היפך השכל, הכל מתנהל על ידי הדומם המתוחכם, ואילו האדם שנברא בדעת להבין ולהשכיל אין לו צורך כלל לחשוב, אם בעבר היה צורך בלימוד חכמת החשבון בשביל להסתדר בחיי היום יום, בימינו מכשיר קטן עושה את כל העבודה בשבילו. פעם כשאחד רצה לנסוע מעיר לעיר, היה צריך לחשוב ולתכנן מהי דרך ארוכה או קצרה וכו', בזמנינו יש לו לרווחתו את מכשיר ה'יועצי' שמדריך אותו לאורך כל הנסיעה, והוא רק אוזן ומסובב בהגה בלי כל מחשבה, עד שפתאום ובאין משים הקול נשמע אליו שכבר הגיע למחוז חפצו. מי בכלל שומר בזכרוננו מספרי טלפון,

אפילו של בני ביתו ומשפחתו הקרובים אליו? כפי שהיו רגילים לפני כמה שנים. אין כהיום שום פרט בחיים שמצריך מחשבת האדם.

36 'חכמת' הטכנולוגיה

דין גרמא דנזיקין של כל המצאות הטכנולוגיה, התחכום של העולם גרם לאנשים לאבד את השכל והחשיבה העצמית, להיות והכל ממוחשב בשבילם באמצעות כלים מכלים שונים. וכתוצאה מכך גם כל ה'אידישקייט' הוא מבלי דעת, משאין האדם נעשה 'עבד לשכלו' כל ענייני ידורו באים רק מתוך התעוררות הלב בלבד, או על פי השראה חיצונית, שאין לה מקום קבוע בשכל, ומהיכן אפוא ישאם הכח לעמוד מול היצרים המתגרים בו? כאשר מימינו לא נתן מקום לחשיבה שכלית, ולא התכוון מעולם על מטרת חייו ומגמתו בעולם, וכל מה שכן עשה לא עשה אלא מתוך התעוררות רגשית אשר כחלום יעוף.

ובהיות וגם התורה שלמד לא היה מתוך מחשבה והתבוננות באופן של השלטת המוח על הלב, ואף גם בגוף

הלימוד רבו כמו רבו ספרי עזר שונים להקל על האדם, עד שכמעט לא נזקק להוגיע את מוחו אפילו בשביל להבין את הנלמד, מהיכתי תיתי שיועיל משיכת היצר לבית המדרש, הלא 'אם אין דרך ארץ אין תורה! זו אפוא תשובה ניצחת לשאלה שהעמדנו: הי תורה דמגני עלן? מדוע ריבוי התורה שב'מינו לא נותנת

אותותיה בתחום הנסיגות? לפי שהעיקר חסר מן הספר, חידוד כת החשיבה ושעבוד השכל, שזוהי ה'תבלין' של התורה נגד יצר הרע.

מחשבות, להיות 'עבד נאמן לשכלו', בבחינת מה שנאמר (תהלים לב א): "לדוד משכיל אשרי נשוי פשע כסוי חטאה", ה'משכיל' זה הדרך היחידי לבא לידי 'נשוי פשע כסוי חטאה'. ובכך נלך בדרך שכבש לנו יעקב אבינו להתעלות למדרגת 'ישראל' לי ראש', לחזק את המחשבה שבמות להיות מתבונן ומכיר חובתו על בוריו, וממילא ישים כל אורחותיו על פי ההכרה הבהירה הזאת. וכן הדבר באמונה ובטחון, לא סתם דיבורי אמונה, כי אם לחיות באמונה בעומק המחשבה וההתבוננות, וצריך הרבה עבודה כדי לזכות לשם 'ישראל', ורק על ידי כן יצליח להיות יא' אוחזת בעקב עשו בתמידות, שעל כך מורה השם 'יעקב'.

39 R.M. Tush ספר ידעם הים

והנה, כאשר אנו עוסקים בעבודת 'יאבב' איש עמו', היינו המאבק לזהות אישיותנו ולקבוע מי אנו באמת, ושואלים את עצמינו "מה שמך" (בראשית לב, כח), אם אנו משיבים לעצמינו 'אני שמי יעקב', והיינו דמותי העצמי הוא הכי שפל ירוד, בחינת 'עקב', סוף הגוף. אין זה כפי הרוח התורה הקדושה שמזהירה אותנו: "לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל" (שם שם כט), 'ישראל' אותיות 'לי ראש' וכו'. ורק אז כאשר אנו מתעטרים בכתר 'ישראל' ונוכה להתרוממות הנפש לדעת שיש ביכלתינו להתעלות מעל יצרותינו ולנצח מלחמתינו נגד הרע

ולכן זאת ישים אל ליבנו, לזכור תמיד * מאין באנו, ושבני ישראל אנו נקראים, 'ישראל' דייקא, בלי שום פקפוק וצל ספק. ואם נזכה לעבוד על זה, כולי האי ואולי, נזכה לנצח נגד הבעל דבר עוד יותר ועוד יותר, עד עלות השחר הנצחי, "אז יבקע כשחר אורך" (ישעיה נח, ח), "ולילה כיום יאיר" (תהלים קלט, יב). יהי רצון שנזכה כולנו יחד לזה במהרה בימינו, אמן.